

‘Christen, out u op juiste wijze’

Het is hoog tijd dat christenen naar buiten komen, maar dan liefst zo dat ze effectief bevrijding en leven brengen. Dat benadrukt Kristien Justaert van het Centrum voor Bevrijdingstheologieën (KU Leuven). Ze reageert daarmee op standpunten van Duits bondskanselier Angela Merkel en gewezen topmanager Julien De Wilde.

Een voormalig ceo die na zijn pensioen aan vrijwilligerswerk gaat doen vanuit een christelijke inspiratie (Julien De Wilde in *Tertio* nr. 709 van 11/9). Een toppolitica die vanuit een christelijk mens- en wereldbeeld een ‘sociale markteconomie’ verdedigt (Angela Merkel in *Tertio* nr. 710 van 18/9). Het lijkt wel alsof christenen zich opnieuw – na een lange door seculariserende tendensen opgelegde stilte – in de maatschappij als christen durven te ‘outen’ en zelfs actief willen meewerken aan wat Jezus het ‘Rijk Gods’ noemde. Zo’n engagement was geleden van in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw, toen de zogenaamde bevrijdingstheologie vanuit Latijns-Amerika kwam overwaaien en ons erop wees dat de christelijke boodschap een bevrijdende boodschap is voor iedereen, ook en vooral voor hen die uit de boot van de ‘sociale’ markteconomie vallen.

Armoede

De bevrijdingstheologie leerde ons dat het de taak van christenen is om ook wie weinig ‘talenten’ heeft en niet bij machte is deze te vermeerderen – in deze parabel betekent een ‘talent’ uiteraard niet ‘geld’, maar geloof of spiritueel leven – te bevrijden. Bevrijding betekent dan heel concreet: bevrijden uit de onderdrukking, uit de materiële armoede. Dat is geen ver-van-ons-bedshow: een op de tien kinderen in België wordt in armoede geboren.

‘Jezus riep allerm minst op investment banker te worden.’

Maar er is evengoed nood aan bevrijding uit de geestelijke slavernij van wat wel eens het ‘marktisme’ wordt genoemd: het leven en het samenleven wordt overgenomen door een logica van consumptie en presteren – langer en harder werken –, van competitie en winstbejag. Er lijkt geen tijd meer over om simpelweg te ‘zijn’, samen te zijn met naasten. De malaise laat zich overal gevoelen: zorg, onderwijs, menselijke relaties, bedrijfsleven, opvoeding, cultuurwereld, politiek, ecologie enzovoort. Op al deze domeinen moeten we ‘winnen’, winst maken, functioneler worden, flexibiliseren. En op al deze domeinen worden steeds meer en grotere scheuren zichtbaar, en klinkt de roep om een alternatief stilaan luider. Hoe kunnen wij ons, vanuit een christelijk visioen over een samenleving waarin zowel het ‘samen’ als het ‘leven’ weer mogelijk is, bevrijden van deze schijnbaar onzichtbare, maar alles verstikkende logica?

Meritocratie

Want Jezus riep ons allerm minst op winst te maken of een ‘investment banker’ te worden. Een kameel kruipt gemakkelijker door het oog van een naald dan dat een rijke in het

koninkrijk Gods komt. Als er iets moet worden ‘gewonnen’, is dat het leven zelf. Het is oké om voor God te staan met lege handen – denk maar aan de parabel van de verloren zoon (Lucas 15, 11-32) of aan de arbeiders van het elfde uur (Mattheus 20, 1-16). Alle meritocratische boodschappen van onze huidige politici of ceo’s ten spijt – ‘voor wat hoort wat’, ‘eerst bijdragen, dan krijgen’ – vertelt de bevrijdingstheologie ons dat God kiest voor hen die niets hebben of niets betekenen in onze maatschappij. Net zoals Jezus zich in de marge van de toenmalige joodse maatschappij bewoog, tegen de schenen schoppend van de machthebbers van toen, hoop en leven gevend aan mensen die in de diepste ellende zaten, kunnen christenen bevrijding vinden en anderen bevrijden in en vanuit de marge.

Macht van kapitaal

Het bevrijdingsproces is een universele zaak. Dat kan ook niet anders, omdat de belangrijkste bron van onderdrukking in onze tijd schuilt in de macht van het kapitaal, dat volgens de logica van het kapitalisme steeds moet vermeerderen. Dat is de reden waarom de bevrijdingstheologie geen aangelegenheid meer is van Latijns-Amerika alleen, maar van de hele planeet. We zijn niet met elkaar verbonden op basis van een gedeelde identiteit, zelfs niet op basis van wat wij menen dat christen-zijn betekent, maar op basis van een gemeenschappelijk visioen van bevrijding. Een volgeling van Jezus werd ook gevraagd zijn identiteit op te geven en het ware, goddelijke leven te leiden. “Want ieder die zijn leven wil behouden, zal het verliezen, maar wie zijn leven verliest omwille van mij, zal het behouden” (Marcus 8, 34-35). Dit visioen doet ons naar de marge bewegen, maar ook daar bestaat geen gemeenschappelijke identiteit van ‘de arme’. Die heeft ontelbare gezichten die allen naar een gezicht verwijzen: dat van Jezus Christus, de bevrijding.

wat men ‘doet’. Geloven dat Jezus Christus de Messias is, is geen vrijblijvende keuze die we kunnen beperken tot het gebed, de kerk of de theologische studie. Dat geloof wordt in heel het leven uitgedrukt. Al ons handelen moet ‘theologisch’ worden geëvalueerd. Het hele leven is een ‘gebed’.

Verzet

God overstijgt ten dele ons bevattingsvermogen, maar toont zich in de wereld door de geschiedenis heen. Het geloof is verankerd in de maatschappij en daarom is bevrijding een heel concreet, werelds proces dat van onderuit plaatsvindt. God noch kerk staat boven de wereld, maar wel in de wereld. De bevrijdingstheologie is dus niet alleen kritisch voor de maatschappij, maar ook voor zichzelf. De kerk moet een kerk van de armen worden, een gemeenschap in de marge, die niet hiërarchisch is opgebouwd, maar dynamisch is – zoals de gemeenschap van Jezus en zijn apostelen –, die zich probeert los te maken van machtsmechanismen en onderdrukkende logica’s, en zo een ruimte van verzet wordt.

“Christen-zijn betekent een gemeenschappelijke inzet tegen elke vorm van onderdrukking”, beklemtont Kristien Justaert. © RR

Verbondenheid

Bevrijding heeft niets te maken met een liberale opvatting van menselijke vrijheid en verantwoordelijkheid. De vrijheid waarover de bevrijdingstheologie het heeft, is juist gebaseerd op verbondenheid. Het is een collectief verlangen naar een ‘vol leven’, een goddelijk leven, dat het individuele belang overstijgt en ons allen bindt. Het is de vrijheid om te ‘zijn’, eerder dan de vrijheid om ‘dingen’ te doen of te zijn. Vanuit dit perspectief kunnen we in en rondom onszelf vele vormen van onderdrukking waarnemen.

Bevrijdingstheologie heeft een radicale visie op de verhouding tussen geloof en wereld: geloof en maatschappij zijn niet van elkaar te scheiden. De aloude tweedeling tussen de ‘stad van God’ en de ‘stad der mensen’ (Augustinus) wordt in twijfel getrokken. Toch betekent dit niet dat christenen voortdurend over hun concreet geloof moeten praten.

Integendeel: christen-zijn is geen verzameling van particuliere geloofsovertuigingen, maar is in de eerste plaats een praktijk, een manier van leven die zich uitdrukt in alles

Christen-zijn betekent een gemeenschappelijke inzet tegen elke vorm van onderdrukking. Jezus omringde zich met verschillende groepen van mensen, zocht verschillende contexten waarin Hij zichzelf als Messias kon uitdrukken en was altijd onderweg, nieuwe gemeenschappen creërend, mensen samenbrengend die het Rijk Gods uitdrukken en zich bijgevolg verzetten tegen de gevestigde orde. Het is inderdaad hoog tijd dat christenen zich vandaag maatschappelijk ‘outen’, maar dan liefst op een manier die effectief bevrijding en leven brengt.